

Õppe- ja karjäärinõustamise programm 2017 - 2020

Sisukord

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus.....	2
2. Programmi eesmärk ja mõõdikud:	3
3. Programmi meetmed ja tegevused	4
3.1. Meede 1: Karjääri- ja õppenõustamisteenuste osutamine lastele ja noortele, selle koordineerimine ning kättesaadavuse tagamine.....	4
3.2. Meede 2: Haridustugiteenuste arendamine ja kvaliteedi tagamine	6
3.3. Meede 3: Elanikkonna teadlikkuse tõstmine teenustest ning asjakohase tööturu- ja õpivõimaluste alase informatsiooni kättesaadavuse tagamine	8
4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumendid	9
5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele.....	10
6. Programmi juhtimiskorraldus.....	11
7. Rahastamiskava.....	12

Tulemusvaldkond: *Haridus*

1. Programmi taust ja vajalikkuse põhjendus

Õppe- ja karjäärinõustamise programmi (edaspidi *programm*) on kavandatud meetmed ja tegevused, mis toetavad õppijat teadlike valikute kujundamisel ning aitavad kaasa tema võimeid ja arengut toetavale õppele. Programmi tegevustega tagatakse kvaliteetse ja teenusstandarditele vastava õppenõustamise ja karjääriteenuste kättesaadavus sihtrühmale.

Eesti Hariduse Infosüsteemi (edaspidi *EHIS*) andmetel on ligikaudu 17% õpilasi, kes vajavad koolis tugispetsialistide abi, et saavutada õppekavas püstitatud õpi- või arengutulemused. Keskmiselt 4,5% kõigist üldhariduskoolides õppivatest lastest vajavad aga puudest või muust häirest tulenevalt spetsiifilist õppekorraldust ja ressursimahukaid tugimeetmeid. Nende laste toetamiseks on oluline roll pädevate spetsialistide uuringutel ja hinnangutel ning spetsialistide koostööl. Kahjuks ei suuda kohalikud omavalitsused tagada vajalikul tasemel tugiteenuste kättesaadavust õpilastele ja vajalikku tuge õpetajatele, mis viib tihtilugu koolist väljalangemise ning õpitee katkestamiseni.

Võrreldes teiste ELi riikidega jätkab Eestis suhteliselt väike osa põhikooli lõpetajatest õpinguid kutsehariduses (2014/2015. õa – 26,6%). Samuti on probleem see, et pärast põhikooli lõpetamist ei suundu edasi õppima ca 3% ja pärast gümnaasiumi lõpetamist 31% õpilastest (EHISe 2015. a andmetel). Noortele suunatud õppenõustamise ja karjääriteenuste arendamine ja kättesaadavuse parandamine aitab kaasa haridustee jätkajate arvu tõusule nii kesk- kui ka kõrgharidustaseme õppes ning kutseõppes ja rakenduskõrgharidusõppes õppijate osakaalu suurendamisele.

2011. aastal läbi viidud uuringud näitasid, et üle poolte lasteaedadest ja koolidest hindavad oma asutuse võimalusi erivajadustega laste toetamiseks ebapiisavaks. Õppenõustamise ja karjääriteenused on piirkonniti ebahütlase kvaliteedi ja kättesaadavusega, tuntakse vajadust rohkem riiklikult koordineeritud ja toetatud süsteemi ning lõimitud teenuste järele, kus erinevate osapoolte roll ja vastutus on selgelt kokku lepitud. Aastatel 2008–2014 osutati karjääriteenuseid 17 teavitamis- ja nõustamiskeskuses ja õppenõustamise teenuseid eraldi 18 õppenõustamiskeskuses üle Eesti.

Keskuste igapäevane töö näitas, et spetsialistide arv ei katnud tegelikku vajadust, järjekorrad teenusele olid pikad. Paljuski on see tingitud esmatasandi tugispetsialistide puudusest haridusasutustes, mis toodi probleemina välja ka 2010. a noorteseire aastaraamatus¹. Nõustamisjuhtumite menetlemisel tunnetati keskustes suuremat vajadust erinevate spetsialistide koostöö järele. Selleks, et karjäärinõustaja saaks erivajadusega õppijale edasise õpitee või eriala valikul tuge pakkuda, on tal vaja teha koostööd eripedagoogi ja psühholoogiga, et hinnata võimalikult objektiivselt õppija võimeid ja võimalusi.

Programmi abil suurendatakse tugispetsialistide arvu ning keskusest on võimalik koolidel ja koolieelsetel lasteasutustel tellida esmatasandi teenust.

Selleks, et sihtgrupid saaks kõik vajalikud teenused kätte mugavalt ühest kohast, koondati erinevad teenused Rajaleidja keskustesse. Rajaleidja keskus on piirkondlik keskus, kus pakutakse karjääriinfot, ning karjääri- ja õppenõustamist (eripedagoogiline, logopeediline, sotsiaalpedagoogiline ja psühholoogiline nõustamine). Selline lähenemine võimaldab koordineeritumalt ning paindlikumalt teenuseid osutada, aga ka parandada teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust.

¹ <http://www.noorteseire.ee/et/aastaraamat/noorteseire-aastaraamat-2010-noored-ja-t%C3%B6%C3%B6tur/aastaraamat--2>

Kvaliteetsed karjääriteenused ning tugev elukestva õppe süsteem aitavad noori teadlikumaid valikuid teha, kõrgemat haridustaset omandada ja tööturule siseneda. Seega suureneb noorte hõivatus ja aktiivsus tööturul.

2. Programmi eesmärk ja mõõdikud:

Programmi eesmärk on tagada lastele ja noortele haridustugiteenused arendavaks võimetekohaseks õppimiseks ja karjäärivalikute tegemiseks.

Programm panustab alljärgnevate **Eesti elukestva õppe strateegia 2020** ja teiste programmide indikaatorite saavutamisele:

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	sihttase							
Madala haridustasemega mitteõppivate 18–24 aastaste osakaal (%)	9,7	11,4	11,2	selgub 2017	<10,0	<10,0	<9,5	<9
Põhikoolist väljalangevus kolmandas kooliastmes (%)	0,6 (12/13)	0,5 (13/14)	0,5 (14/15)	0,9 (15/16)	hoida taset		<1	
Õppetöö katkestajate määr (%): - gümnaasiumides - kutseõppeasutustes	1,1 25,8 (12/13)	1,1 25,6 (13/14)	0,9 24,7 (14/15)	0,9/ 22,4	1/ 22	0,9/ 22	0,9/ 21	<0,8/ <20
Karjäärinõustamise läbinud põhikoolilõpetajate osakaal	-	-	-		metoodika väljatöötamisel			100%
Keskhariduse omandanute osakaal 4 aastat pärast põhikooli lõpetamist	78,6	78,0	76,8	75,5	77	78	80	82

Programmi tulemusmõõdikud:

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	alg-tase	sihttase						
Osakaal õppuritest, kes on põhikooli 3. kooliastmes saanud tugimeetmest karjääriinfot ja/ või – individuaalnõustamist ning peale põhihariduse lõpetamist järgneva kalendriaasta 10. novembri seisuga osalevad järgmise taseme õppes ² (%)	93 (2012)	93,5	94,1	93,9	-	95	-	96
Osakaal väikekoolidest (alla 150 õpilase), kes kasutavad ESFist toetatud piirkondlike õppenõustamiskeskuste pakutavaid teenuseid ³ (%)	78 (12/13)	-	87,6	92,5	-	82	-	85

² Hõlmab riikliku õppekava järgi õppinud ja lihtsustatud õppes õppinud õppureid. Algväärtus näitab 2011. a lõpetanuid, kes õppisid 2012. a 10. nov seisuga järgmise taseme õppes (st üldkeskhariduses või kutsekeskhariduses) ja ei olnud saanud tugimeetmest karjääriinfot ja/või individuaalnõustamist. Põhikooli kolmanda kooliastme lõpuks (7.-9. kl) peavad kõik õpilased olema saanud vähemalt korra individuaalset karjäärinõustamist, seega indikaator katab kõiki põhihariduses toetust saanud õpilasi. Väljalangejate arv järgmise õppetase esimesel aastal väheneb tänu põhikoolis saadud tugiteenustele ja karjäärinõustamise tõhususele (noored teevad kaalutletumaid otsuseid tuleviku suhtes ja valivad võimetekohaseid õpiteid).

³ õppenõustamisteenuste hulka kuuluvad eripedagoogide, psühholoogide, sotsiaalpedagoogide ja logopeedide teenused.

3. Programmi meetmed ja tegevused

3.1. Meede 1: Karjääri- ja õppenõustamisteenuste osutamine lastele ja noortele, selle koordineerimine ning kättesaadavuse tagamine

Meetme eesmärk ja mõõdikud

Meetme eesmärk: Kvaliteetsed haridustugiteenused (karjääri- ja õppenõustamisteenused) on sihtrühmale kättesaadavad igas maakonnas.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020 ⁴
					sihttase			
Individaalseid õppenõustamise ja karjääriteenuseid saanud laste, õppurite ning noorte arv	-	5 141	26 654	55 627	91 540	118550	146230	174930
Osakaal haridusasutustest, kes hindavad II tasandi haridustugiteenuste kättesaadavust piisavaks (%)	-	-	-	selgub 2017	63	65	67	69
Osakaal teenuste kasutajatest, kes hindavad teenust kasulikuks (%)	-	-	-	selgub 2017	86	87	88	90

Meetme sihtgrupp:

- 7 kuni 26aastased noored;
- 1,5 kuni 6aastased lapsed ;
- lapsevanemad;
- kohaliku omavalitsuse spetsialistid ja juhid;
- haridusasutuste juhid, õpetajad ja tugispetsialistid;
- haridustugiteenuste osutamise ja arendamisega seotud isikud.

Meetme tegevused

Tegevus 1.1. Karjääri- ja õppenõustamisteenuste osutamine ja nõustamiskomisjonide töö korraldamine

Tegevuse raames osutatakse **õppenõustamis- ja karjääriteenuseid ning korraldatakse nõustamiskomisjonide tööd.**

Õppenõustamisteenuseid (eripedagoogiline, logopeediline, psühholoogiline ja sotsiaalpedagoogiline nõustamine) osutatakse eelkooliealistele lastele, üldharidus- ja kutseõppeasutuste õppuritele. Lapsevanemaid, haridusasutuste õpetajaid ja tugispetsialiste, haridusametnikke jt lastega seotud isikuid nõustatakse vajalike õppe- ja kasvatuskorralduslike meetmete valikul ja rakendamisel.

Õppenõustamine võib toimuda nii individuaalselt kui sarnaste probleemide puhul grupis. Haridusliku erivajaduse, võimete, psühholoogiliste vm probleemide täpsustamiseks viiakse läbi kompleksseid pedagoogilis-psühholoogilisi uuringuid, hinnatakse ja analüüsitakse lapse arengut ja käitumist mõjutavaid tegureid. Olukorda, kus lapse õpitulemused on halvad või ta käitub väljakutsuvalt, on vaja põhjalikult analüüsida ning välja selgitada, mida on otstarbekas teha, et valitud meetmed või meetodid tooksid soovitud tulemuse. See eeldab süstemaatilist ja struktureeritud tööd kindla aja jooksul ning koostööd inimeste ja institutsioonidega, kes täidavad olulist rolli õpilase elus (kodu, haridus- ja tervishoiuasutus, KOV jms). Uuringute

⁴ Sihttase seatud aastaks 2020 eeldusel, et iga-aastaselt vaadatakse üle eelarve ja sätestatakse vaheindikaatorid.

tulemustest lähtuvalt annavad Rajaleidja keskuse spetsialistid soovitusi vajalike tingimuste rakendamiseks koolieelses lasteasutuses ja õppekorralduseks koolis.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses järgi peab igas maakonnas olema vähemalt 5liikmeline **nõustamiskomisjon**, kuhu kuuluvad eripedagoog, logopeed, koolipsühholoog, sotsiaaltöötaja ja maa- või linnavalitsuse esindaja. Nõustamiskomisjoni ülesanne on hinnata vajadust ja anda soovitusi ressursimahukate ja erinevate valdkondade koostööd vajavate meetmete rakendamiseks (nt koolikohustuse täitmise edasilükkamine; tervislikel põhjustel koduõppe rakendamine; haridusliku erivajadusega lapse sobitus- või erirühma vastuvõtmine; lihtsustatud, toimetuleku- või hooldusõppe kohaldamine jms)

Kuulmis-, nägemis- ja kõnepuudega õpilasi nõustatakse lähtuvalt puude eripärast. Nõustatakse lapsevanemaid ja haridusasutusi õppe korraldamisel, õppematerjali ja õpetamismeetodite valikul ja muude tugisüsteemide rakendamisel. Viiakse läbi teemapäevi, seminare ja koolitusi lastevanematele ja haridustöötajatele.

Karjääriteenuste (karjääriinfo vahendamine ja karjäärinõustamine, karjääriõppe toetamine) peamine sihtgrupp on 7-26aastased lapsed ja noored. Erilise tähelepanu all on põhikooli 3. kooliastme, gümnaasiumi ning kutseõppeasutuse õpilased, samuti varakult haridussüsteemist lahkunud noored.

Karjääriteenuseid pakutakse nii individuaalselt kui sarnaste probleemide puhul grupis. Teenuseid pakutakse nii koolides kui ka keskuse ruumides, nii näost-näku kui ka elektroonselt (e-post, telefon, Skype, Facebook jmt). Karjääriteenustes on **kesksel kohal lapse ja noore karjääriplaneerimise oskuste arendamine**, et toetada ennast juhtiva inimese kujunemist. Karjääriplaneerimise oskused on kogum mitmesuguseid teadmisi, oskusi, hoiakuid, mis aitavad struktureeritult koguda, analüüsida, sünteesida ja organiseerida enesekohast ning haridus- ja kutsealast teavet, samuti oskusi teha otsuseid ning korraldada haridus- ja tööalaseid üleminekuid.

Karjääriinfo kaudu toetatakse noort haridus- ja tööturuvõimaluste kohta info leidmisel, selle analüüsimisel ning kasutamisel karjääriotsuste tegemiseks. Karjääriinfo hõlmab karjäärivaliku hindamise vahendeid ja infomaterjale, mis aitavad inimesel aru saada, mida ta teab enda, oma valikuvõimaluste ja otsustusmehhanismide kohta.

Karjäärinõustamisel toetatakse noort teadlike karjääriotsuste (edasised haridus-, kutse- või tööalased valikud) tegemisel. Iga põhikooli III astme ja gümnaasiumiõpilast nõustatakse individuaalselt vähemalt kord kolme aasta jooksul, mille käigus aidatakse suurendada teadlikkust iseendast viia oma oskused ja huvid kokku pakutavate õppimis- ja töövõimalustega, püstitada võimetekohaseid eesmärke ning kavandada tegevusi nende eesmärkide saavutamiseks – koostada iseendale tulevikuplaan edasisteks õpinguteks ja elukutsevalikuks. Kutsekooliõpilastele ja tudengitele on oluline info tööturu kohta sobiva töö leidmiseks. Nõustamisprotsessis kasutatakse mitmesuguseid abi- ja hindamisvahendeid (nt isiksuse, vaimsete võimete, kutsealaste eelistuste teste, küsimustikke, harjutusi, karjäärimänge jms). Karjäärinõustamine loob eeldused, et noor suudab paremini analüüsida iseennast ja oma võimalusi ning planeerida ja ellu viia isiklikku karjääriplaani, tuginedes elukestva õppe põhimõtetele.

Kvaliteetse ja lõimitud karjääri ja õppenõustamise teenuse osutamiseks on vajalik professionaalsete spetsialistide koostöö ja nõustatava jaoks olulise sotsiaalse võrgustiku toetus, koolimeeskondade nõustamine õpilaste karjäärivalikute toetamiseks. Parima teenuse tagamiseks on mehitatud **igasse maakonda Rajaleidja keskus**, kus erinevate spetsialistide koostöö abil lõimitakse teenused ja luuakse vajalik koostöövõrgustik.

Tegevuse raames rahastatakse nõustamiskomisjonide korralduskulusid, maakondlike Rajaleidja keskuste piirkondlikku koostööd, kuulmis-, nägemis- ja kõnepuudega õpilastele osutatakse puudespetsiifikast tulenevat nõustamisteenust.

Tegevuse tulemus:

Põhikooli, gümnaasiumi ja kutseõppeasutuse lõpetajatel on koolimeeskonna ja Rajaleidja tegevuste koostöö tulemusel sündinud läbimõeldud tulevikuplaan edasise haridustee või töövaliku kohta.⁵ Õppe- ja karjäärinõustamise teenused on võrdsetel alustel kättesaadavad kõigis maakondades. Aastas menetletakse Rajaleidja keskustes keskmiselt 7500 õppenõustamise juhtumit. Individuaalseid karjääriteenuseid saab aastas keskmiselt 19 000 noort.

Tegevus 1.2. I tasandi õppenõustamisteenuste vahendamine haridusasutustele

Koolidele ja lasteaedadele osutatakse vastavalt kohalike omavalitsuste tellimusele esmatasandi eripedagoogi, logopeedi ning psühholoogi teenust. Need spetsialistid osutavad teenust järjepidevalt koolides või lasteaedades kohapeal, tegelevad vahetult lapsega ja toetavad õpetajaid nende töös (sh õpetamine, õpetajate juhendamine, lapse/õpilase probleemide väljaselgitamine jms).

Tegevuse tulemus:

Paraneb Rajaleidja keskustest tellitud esmatasandi teenuse kättesaadavus:

Rahuldatud ja esitatud esmatasandi teenuse taotluste suhe	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
	0,85	0,85	0,93	0,96

3.2. Meede 2: Haridustugiteenuste arendamine ja kvaliteedi tagamine

Meetme eesmärk ja mõõdikud

Meetme eesmärk: Haridustugiteenuseid osutavad spetsialistid on pädevad ja kasutavad töös kaasaegset metoodikat ning hindamisvahendeid. Teenus vastab kehtestatud kvaliteedikriteeriumitele.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	sihttase							
Kutsetunnistusega spetsialistide osak. Rajaleidja keskustes (%)	-	-	-	40	45	50	55	60

Meetme sihtgrupp:

Rajaleidja keskuste õppenõustamise ning karjäärispetsialistid, infospetsialistid, keskuste juhid, haridusasutused, koolide karjäärikoordinaatorid, koolide tugispetsialistid, haridusvaldkonnas tegutsevad ettevõtted ning asutused.

Meetme tegevused:

Tegevus 2.1. Metoodiliste ja juhismaterjalide koostamine ja levitamine

Haridustugiteenuste kvaliteedi arendamiseks soetatakse karjääriteenuste ning õppenõustamisteenuste metoodilisi vahendeid, aga samuti arendatakse neid ja luuakse uusi juhismaterjale. Kaasaegsete hindamisvahendite (sealhulgas vaimsete võimete, isiksuse omaduste ja tööalaste suundumiste hindamisvahendid) kasutamiseks hangitakse spetsialistidele litsentsid ja viiakse litsentside kasutamiseks läbi vajalikud koolitused.

⁵ Tulevikuplaan ei pea olema paberil või vormil plaan vaid lõpetaja põhimõtteline sisemine otsus ja teadlikkus oma järgmistest sammudest, mida ta on võimeline vajadusel ka esitama.

Tegevuse tulemused:

Kõik koostatud, kohandatud ning hangitud metoodilised ning juhismaterjalid vastavad kehtestatud kvaliteedikriteeriumitele ning spetsialistid kasutavad neid igapäevatoos.

Rajaleidja keskuste spetsialistidel on olemas tööks vajalike hindamisvahendite kasutamise litsentsid.

Tegevus 2.2. Tugispetsialistide pädevuste tõstmine ning kutse väärtustamine

Nõustamisega seotud professionaalsete teenuste osutamine nõuab kutse väärtustamist, selle teenuse osutajatelt pidevat enesearendamist ja omavahelises võrgustikutöös osalemist.

Spetsialistide taseme tõstmiseks ja teenuse kvaliteedi parendamiseks toetatakse kutse omandamist ning kutsetaseme tõstmist; viiakse läbi koolitusi (nii baas- kui täiendkoolitusi), erialaseid seminare ning võrgustikuüritusi tugispetsialistidele (sealhulgas koolide karjäärikoordinaatoritele). Igal aastal korraldatakse tugispetsialistide töö väärtustamiseks ja tunnustamiseks valdkondlikke tunnustusüritusi (näiteks „Eestimaa õpib ja tänab“ gala, „Aasta suunaja auhind“).

Toetatakse maakondlike karjääri- ja õppenõustamise spetsialistide koostööd, võrgustike loomist ja arendamist, mentorlussüsteemi, suvekoole, kovisioone ning supervisioone.

Tegevuse tulemused:

Kõigil spetsialistidel on igal aastal võimalus võrgustikes kogemusi jagada.

Erialastel täiendkoolitustel osaleb keskmiselt 200 spetsialisti aastas.

Tegevus 2.3. Haridustugiteenuste võrgustiku arendamine ning kvaliteeditegevuste elluviimine

Teenuse ühtse kvaliteedi tagamiseks korraldatakse erinevatest maakondadest pärit spetsialistidele ühiseid enesearendamise ja võrgustikutöö kohtumisi, teabepäevi ja koolitusi. Korraldatakse üleriigilisi teema- ja valdkonnaseminare, kaasates erinevaid asutusi ja organisatsioone teenuse arendusse. Spetsialistidele koostatakse metoodilisi, juhend- ja teabematerjale. Koostöös ülikoolidega arendatakse põhi- ja täiendkoolituse õppekavasid.

Suhtlemise ja eriti nõustamisega seotud töötajate professionaalset taset on vaja pidevalt seirata ja neid toetada, sest läbipõlemine tekib nendel erialadel väga kergesti. Selle tagamiseks on haridustugiteenuste agentuuri tööle rakendatud õppe- ja karjäärinõustamise arendusspetsialistid. Olulist tuge teenuse kvaliteedi ja spetsialistide kompetentsi arendamiseks saadakse osalemisest rahvusvahelistes projektides ja rahvusvahelistes võrgustikes.

Innove panustab rahvusvahelise organisatsiooni *European Lifelong Guidance Policy Network* (ELGPN) töösse, mille eesmärk on koostöö edendamine riikliku karjääriteenuste poliitika väljatöötamisel, sh kvaliteediraamistiku loomisel. 2018.a oodatakse Eesti kui eesistujamaa poolt ELGPN rahvusvahelise konverentsi korraldamist. Eesti osaleb NICE2 projektis, kus on fookuses karjäärispetsialistide tasemeõppe arendamine. EmployID projekt üritab enam kasutada tehnoloogia võimalusi spetsialistide professionaalsuse arendamiseks. Euroguidance rahvusvaheline võrgustik aitab vahendada õpirände infot, sh PLOTEUST. Osalemine erinevates Eesti sisestes ja rahvusvahelistes projektides võimaldab jagada metoodikaalast kogemust ja edendada spetsialistide omavahelist koostööd.

Teenusega seotud erinevate huvigruppide koostöö korraldamiseks kutsutakse kokku üleriigiline koostöökogu.

Tegevuse tulemused:

Haridustugiteenuste arendamiseks on moodustatud arendusmeeskonnad, kuhu kuuluvad kvalifitseeritud spetsialistid. Teenuste arendamisel lähtutakse heast rahvusvahelisest praktikast. Teenused vastavad kvaliteedinõuetele.

Tegevus 2.4. Teenuste kvaliteedi hindamine ja seire, sh kliendihaldussüsteemi arendamine ja haldamine

Teenuse kvaliteedi parendamiseks ja protsesside optimeerimiseks kirjeldatakse ja kehtestatakse teenuste standardid; viiakse läbi analüüse ja küsitlusi; arendatakse ja hallatakse kliendihaldussüsteemi ning viiakse läbi eraldi uurimusi, sh klientidelt ja partneritelt tagasiside kogumiseks, et arendada Rajaleidja keskustes osutatavaid teenuseid.

Tegevuse tulemused:

Teenuste protsessid on kaardistatud ning koostatud teenusstandardid kõigile tugiteenustele (2016, 2017). Vähemalt üle aasta on läbi viidud teadlikkuse ning rahulolu uuringud. Kliendihaldussüsteem võimaldab tööprotsesse kirjeldada ning tulemusi mõõta.

3.3. Meede 3: Elanikkonna teadlikkuse tõstmine teenustest ning asjakohase tööturu- ja õpivõimaluste alase informatsiooni kättesaadavuse tagamine

Meetme eesmärk: kasvab teadlikkus haridustugiteenustest ning õppimis- ja tööturuvõimalustest.

Indikaator	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
					sihttase			
Teadlikkus teenustest ning õppimis- ja tööturuvõimalustest elanike hulgas (osakaal vanuserühmast 15-64 a) (%)	81	-	-	selgub 2017	-	85	-	87

Meetme sihtgrupp:

- 7-26-aastased noored ;
- 1,5-6aastased lapsed;
- lapsevanemad
- kohaliku omavalitsuse spetsialistid ja juhid;
- haridusasutuste juhid, õpetajad ja tugispetsialistid;
- haridustugiteenuste osutamise ja arendamisega seotud isikud.

Meetme tegevused

Tegevus 3.1. Haridustugiteenuste populariseerimine

Elanikkonna teadlikkuse tõstmiseks on vaja asjakohast infot haridustugiteenuste ja Rajaleidja portaali võimalustest. ning teenuseid populariseerida

Rajaleidja brändi tugevdamiseks, keskustes osutatavate teenuste tutvustamiseks ning nõustamisteenuste populariseerimiseks korraldatakse erinevatele sihtrühmadele meediakampaaniad (tele-, interneti, tänava- jmt reklaam). Brändi identiteedi tugevdamiseks kasutatakse läbivalt samu toimivaid visuaale, erinevate sihtgruppide kõnetamiseks neile sobivaid kanaleid ning stiili. Töötatakse välja erinevaid info- ning teavitusematerjale, ka meeneid, mis lähtuvad sihtgrupist ning loovad lõimitud nõustamisteenustest positiivse kuvandi. Pidevalt jagatakse teavet nii piirkondlikes kui üleriigilistes meediakanalites, kasutatakse kõneisikuid, kajastatakse edulugusid.

Tegevuse tulemused

Igal aastal viiakse läbi vähemalt 1 meediakampaania, mille raames tutvustatakse laiemale elanikkonnale Rajaleidja teenuseid ning töö- ning õppimisvõimalusi.

Igal aastal viiakse läbi vähemalt üks teavituskampaania. Iga uuringu järel kasvab Rajaleidja tuntus.

Rajaleidja brändi tuntus kasvab:

Rajaleidja brändi tuntus	algtaase 2014	2017	2018	2019	2020
- spontaanne tuntus	7%	8%	10%	-	12%
- aidatud tuntus	46%	47%	49%	-	50%

Tegevus 3.2. Haridus- ja tööturuinfo koondamine ja vahendamine

Tööturu- ja õppimisinfo süstematiseeritud ning sobivas formaadis kasutamiseks arendatakse välja uus Rajaleidja portaal, mis sisaldab kogu karjääritee planeerimiseks vajalikku infot – küsimustikud enese tundmaõppimiseks, testid; kogu haridusinfo (üld-, kutse- ning kõrgharidus) koos infoga toetuste ja erinevate programmide kohta, sh välismaal õppimise võimalused; tööturuprognosid. Taoline info on täna erinevatel internetilehekülgedel olemas, kuid nende erinev ülesehitus ja tihti ka vasturääkivus muudab selle raskesti kasutatavaks. Portaali on kasutatav ka täiskasvanute jaoks, kuid oma eesmärgilt loodud noortele, neile sobivas stiilis. Eraldi osa portaalis on süstematiseeritud ametite andmebaas, mis täna toimib Rajaleidja.ee osana ja on laialt kasutatust leidnud. Seoses portaali uuendamisega ning tööturu kiire muutumisega vajab andmebaas pidevat arendust ning uuendamist.

Tööturu- ning õppimisvõimaluste alast informatsiooni vahendatakse ka erinevatel üritustel – maakondlikel ning üleriiklikel messidel, konverentsidel, seminaride jt üritustel, kus jagatakse noortele infot, tutvustatakse loodud portaali võimalusi ning kõiki haridustugiteenuseid.

Tegevuse tulemused

Rajaleidja portaali külastatavus

Portaali unikaalsete külastajate arv aastas	2017	2018	2019	2020
	142 000	156 000	168 000	175 000

Õppimis- ja tööturuinfot jagatakse igal aastal vähemalt 8 messil.

4. Programmi elluviimist toetavad ja võimaldavad poliitikainstrumentid

Sotsiaalministeerium käivitab ESFi vahendite toel meetme 1.6. „Täiskasvanud elanikkonna kompetentside arendamine“ raames tegevused karjäärinõustamisteenuste kättesaadavuse tagamiseks tööelisele elanikkonnale. Sihtgruppi kuuluvad töötavad ja tööturul mitteaktiivsed inimesed (rasedus-, sünnitus- või lapsehoolduspuhkusel viibijad, hoolduskoormusega inimesed, haiguse või vigastuse tõttu tööturult eemal olevad inimesed, heitunud, õpingutega hõivatud, ja muudel põhjustel mitteaktiivsed). Programmi raames on kavandatud nii karjäärinõustamise pakkumine kui ka karjääriteenuste arendamine, mis hõlmab karjäärispetsialistide koolitamist ja karjääriteenuste metoodika arendamist. Programmi kestus 01.01.2015-31.12.2020, maksumus 5,2 mln eurot. ESFi meetme 3.2. „Tööturuteenused tagamaks paremaid võimalusi hõives osalemiseks“ raames korraldatakse tööturuga tutvustavaid töötubasid, mille eesmärk on ennetada noorte töötust ning tõsta noorte tööalast teadlikkust. Kooliealistele noortele (sh erivajadusega noortele) suunatud töötubades tutvustatakse tööturu ja tööeluga seonduvaid teemasid, töötukassa teenuseid ning valmistatakse noori ette tööotsinguteks.

ESF meetme 2.7. „Noorte tööhõivevalmiduse toetamine ning vaesuse mõju vähendamine noorsootöö teenuste kättesaadavuse kaudu“ raames⁶ on kavandatud NEET-noorte aktiviseerimistegevused ja tugimeetmed, mis toetavad noorte tagasitoomist haridusse ja/või edukat jõudmist tööturule (maksumus 7 797 000 eurot). Noortekeskuste baasil luuakse erinevate NEET-noorte „ülesleidmiseks“ ja nende motivatsiooni tõstmiseks aastaringised eriteenused, mille sisu erineb regiooni ja vanuserühmiti sõltuvalt NEET-noorte profiilist. Eriteenuse kaudu loovad noorsootöötajad NEET-noortega kontakti, motiveerivad neid, aitavad eemaldada takistusi õppima või tööle suundumisel, soovivad sobivaid tugiteenuseid.

Kõige raskemates oludes ja madala toimetulekuvõimekusega noortele pakutakse individuaalseid (mentorluse tüüpi) programme noortekeskustes, isiklike arenguvajaduste ja – probleemide väljaselgitamiseks ning arengumotivatsiooni leidmiseks ja tõstmiseks. Neid aidatakse valida ja leida vajalikke õpi- jm teenuseid ning tagatakse kindla perioodi jooksul noorsootöötaja tugi.

Programmiga haakuvaid ja eesmärki toetavaid tegevusi on kavandatud EÕS-i teistes programmides:

- EÕS-i „Tööturu ja õppe tihedama seostamise programmi“ raames on kavandatud tööturu kompetentsivajaduste seire ja prognoosisüsteemi loomine (EÕS-i eesmärk 3, meede 3.1.), mis toetab haridusteenuste struktuuri ja mahu planeerimist, õppekavaarendust, karjääriplaneerimist ja oskuste ning õpivajaduste hindamist.
- Kõrgharidusprogrammi raames luuakse paindlikke osakoormusega õpivõimalusi, sh tugispetsialistidele, mis annavad võimaluse jõuda kutsestandardis sätestatud kvalifikatsiooninõuete täitmiseni.
- Üldharidusprogrammi raames jõukohastatakse õppekavade sisu ja täpsustatakse õpiväljundeid, töötatakse välja hindamisvahendid õppijate õpipädevuse, suhtlemispädevuse, enesemääratluspädevuse jm võtmepädevuste hindamiseks.
- „Õpetajate ja koolijuhtide koolituse programmi“ raames on kavandatud tegevused, mis aitavad kaasa muutunud õpikäsituse ja kaasava hariduse põhimõtete rakendamisele, suurendavad õpetajate valmisolekut tegeleda erinevate võimete ja erinevat tuge vajavate õppijatega.

5. Programmi tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Tegevused on suunatud võrdsete võimaluste edendamisele ning poistele ja tüdrukutele, samuti ebasoodsamas olukorras olevatele isikutele (puudega ja tervisest jm põhjustest tulenevate erivajadustega lapsed ja noored). Kuna põhikoolis, eriti 7.-9. klassis on suuremas koolist väljalangemise ohus just poisid ja äsja Eestisse teistest riikidest saabunud, vajavad nemad enim tugispetsialistide abi õpingutega toimetulekuks ja nõustamist elukestvas õppes osalemiseks ning karjäärivalikuteks. Nõustamisel võetakse arvesse puudest tulenevaid erivajadusi, samuti püütakse nõutamisteenuste abil vähendada eelarvamuslikku ja soostereotüüpset kohtlemist ning karjäärivalikuid ühiskonnas. Teenuse osutamisel koheldakse kõiki kliente võrdselt, sõltumata soost, rahvuslikust kuuluvusest, usutunnistusest või veendumustest.

Tegevuste tulemusena peaks suurenema poiste osakaal haridustee jätkamisel, samuti ebasoodsamas olukorras olevate isikute ja gruppide aktiivsem osalemine ühiskonnas ja järgneva taseme õppes.

Tegevused on infoühiskonda edendava mõjuga. Teenuse kvaliteedi ja teenustele parema juurdepääsu tagamiseks kõikides piirkondades arendatakse välja kliendihalduskeskkond, mis võimaldab analüüsida Rajaleidja keskuste tööd, teenuste protsesse ja nende kvaliteeti. Võetakse

⁶ Viiakse ellu Ühtekuuluvuspoliitika Fondide rakenduskava 2014-2020 prioriteetse suuna 8. temaatilise eesmärgi „Tööhõive edendamine ja tööjõu liikuvuse toetamine“ raames.

kasutusele uusi e-nõustamisteenuseid, samuti pakutakse sihtrühmale teavet ja infot Rajaleidja keskkonnas, õpetatakse noori arvuti vahendusel vajalikku infot otsima.

Tegevused omavad regionaalarengut edendavat mõju. Teenust arendatakse ühtlaselt kõigis piirkondades, tagades sihtrühmale võrdsed võimalused sõltumata elukohast. Teenuse arendamisel ja pakkumisel lähtutakse piirkondlikust eripärast (näiteks, Ida-Virumaal luuakse Narva Rajaleidja keskuse filiaal, Tallinnas, Tartus ja vajadusel muudes piirkondades pakutakse lisaks vene keelele nõustamist ka inglise keeles). Loodavad tökohad parandavad kohalikku tööhõivet ning pakuvad töö- ja pereelu ühitamise võimalusi.

Esmatasandi nõustamisteenust pakutakse soodsamatel tingimustel väikevaldade koolidele, mis asuvad eelkõige maapiirkondades ja enamasti äärealadel.

Tegevused omavad positiivset mõju ühtsele riigivalitsemisele ning aitavad kaasa koostööle erinevate ministereeriumide (eelkõige SOM-i ja HTM-i) vahel. Tugiteenuste arendamisel tehakse koostööd tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonnaga ning teenuste osutamisel lähtutakse terviklikkuse ja optimaalsuse printsiibist. Piirkondlikes keskustes kogutav statistika on aluseks valdkonna poliitika kujundamisel.

Tegevuste elluviimisega ei kaasne otsest muutust ega ka negatiivset mõju keskkonnahoiu ja kliima eesmärgile.

6. Programmi juhtimiskorraldus

Programmi eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Programmi tegevuste elluviija on SA Innove hariduse tugiteenuste agentuur. Programmi elluviimiseks kehtestatakse toetuse andmise tingimused.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigieelarvestrateegia perioodiga, mis tagab kooskõla riigi eelarvestrateegiaga ning riigi rahaliste võimalustega.

Programmi täitmise kohta antakse aru igal aastal. Aastaruande koostab HTM koos programmi täiendamise eelnõuga ning arutab selle vajadusel valdkonna partnerorganisatsioonidega hiljemalt 28. veebruariks.

Programm avalikustatakse HTM-i kodulehel.

7. Rahastamiskava

Meede	Tegevus	Eelarve konto	2017 RE	2018	2019	2020
-	-	Tulud	7 324 680	6 304 276	6 535 980	4 110 027
5.1. Karjääri- ja õppenõustamise teenuste osutamine lastele ja noortele, selle koordineerimine ning kättesaadavuse tagamine	5.1.1. Karjääri- ning õppenõustamise teenuse osutamine ja nõustamiskomisjonide töö korraldamine	Kulud	6 385 178	6 593 745	6 818 495	4 396 898
	5.1.2. I tasandi õppenõustamisteenuste vahendamine haridusasutustele*	Kulud	64 787	6 201 324	6 203 545	6 199 189
5.1. Karjääri- ja õppenõustamise teenuste osutamine lastele ja noortele, selle koordineerimine ning kättesaadavuse tagamine Kokku			6 449 965	12 795 069	13 022 040	11 596 087
5.2. Hariduse tugiteenuste arendamine ja kvaliteedi tagamine	5.2.1. Metoodiliste ja juhismaterjalide koostamine ja levitamine	Kulud	55 000	111 279	114 467	114 467
	5.2.2. Tugispetsialistide pädevuste tõstmine ning kutse väärtustamine	Kulud	83 362	555 425	555 408	555 366
	5.2.3. Haridustugiteenuste võrgustiku arendamine ning kvaliteeditegevuste elluviimine	Kulud	1 129 250	35 750	35 750	35 750
	5.2.4. Haridustugiteenuste võrgustiku arendamine ning kvaliteeditegevuste elluviimine	Kulud	431 126	0	0	0
5.2. Hariduse tugiteenuste arendamine ja kvaliteedi tagamine Kokku			1 698 738	702 454	705 625	705 583
5.3. Elanikkonna teadlikkuse tõstmine teenustest ning asjakohase tööturu- ja õpivõimaluste alase informatsiooni kättesaadavuse tagamine	5.3.1. Hariduse tugiteenuste populariseerimine	Kulud	65 000	0	0	0
	5.3.2. Haridus- ja tööturuinfo koondamine ja vahendamine	Kulud	193 474	99 786	101 331	101 331
5.3. Elanikkonna teadlikkuse tõstmine teenustest ning asjakohase tööturu- ja õpivõimaluste alase informatsiooni kättesaadavuse tagamine Kokku			258 474	99 786	101 331	101 331
	Tulud kokku		7 324 680	6 304 276	6 535 980	4 110 027
	Kulud kokku		8 407 177	13 597 309	14 828 996	11 403 001

*Kohalike omavalitsuste kaasfinantseerimine programmi elluviimisel sõltub koolide ja koolieelsete lasteasutuste poolt ostetavast I tasandi teenuste mahust.

Irene Käosaar
 üldharidusosakonna juhataja